

3T Tanım Tenkit Teori Description Critique Theoria

Religious Education, Author Nurullah Altaş, (Nobel Publications, 2022), 433 pp.
Din Eğitimi, Yazar Nurullah Altaş, (Nobel Yayınları, 2022), 433 s.

Emine Tercan^{1*}

¹ Dumlupınar University, Institute of Social Sciences, Department of Philosophy and Religious Studies, Kütahya/Türkiye|<https://ror.org/03jtrja12>
<https://orcid.org/0009-0008-0857-6182>, eemine.tercan@gmail.com
Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Kütahya/Türkiye|<https://ror.org/03jtrja12>
<https://orcid.org/0009-0008-0857-6182>, eemine.tercan@gmail.com

* Corresponding author

Book Review

History

Received: 11/7/2023
Accepted: 25/12/2023
Published: 27/12/2023
Pub Date Season: December

Plagiarism

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyrights & Licensing

The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethical Statement

It is declared that scientific and ethical principles were complied with during the preparation of this study and all the studies utilised are mentioned in the bibliography.

Conflicts of Interest

No conflict of interest declared.

Financial Support

No external funding was used to support this research.

Citation

Tercan, E. (2023). "Religious Education, Author Nurullah Altaş, (Nobel Publications, 2022), 433 pp" *Description Critique Theoria*, 1: 41-47

Abstract

"Religious Education" has come to a certain point as a result of various discussions, researches and experiences from past to present. In his book, the author has clearly written about the issues that need to be developed, although he has included many concluded issues. In the book "Religious Education", which he states that he created with the feeling of taking religion seriously; he has brought awareness to his readers by stating his concerns about the future. He has touched upon the changes from the past to the present in accordance with the content of the subjects. He aimed to deepen the learning by specifying additional sources to his articles enriched with various researches. When the content of the book, which stands out with its unique titles, is examined, it is observed that it is designed in accordance with the fourteen-week academic period. The author has included many topics related to religious education in his book. It is possible to say that religious education studies in Turkey are at the forefront in the book. How religious services are understood in our country, what has been done in this field, the trainings given in religious institutions and organisations such as Imam Hatip schools and the Ministry of Religious Affairs and the fields of these trainings, the contents of the religious education programmes given in the institutions and the regulations to be made in these contents, the results of the applications made in the name of religious education in our country, the religious education activities carried out or intended to be carried out in this field from past to present, the discussions related to the field and the opinions of the author within the framework of these discussions are included. The author, who evaluates and discusses the field of religious education from an objective point of view, has analysed the subjects under many headings in order to make this education the most efficient. He also included the reader in the subject by asking questions or using discussion activities. As a result, this book has been a useful book that undergraduate students can examine, which gives a perspective on the issues discussed in the field, creates awareness of the methods applied, and at the same time aims to take a picture of today by interpreting the academic information about "Religious Education" in contemporary life.

Keywords: Religious Education, Educational Approaches, Religious Education Institutions, Religious Services, Non-Formal Religious Education.

Kitap Değerlendirmesi

Süreç

Geliş: 11/01/2023
Kabul: 25/12/2023
Yayın Tarihi: 27/12/2023
Yayın Sezonu: Aralık

Benzerlik

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.

Telif Hakkı & Lisans

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman

Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Atıf

Tercan, E. (2023). "Din Eğitimi, Yazar Nurullah Altaş, (Nobel Yayınları, 2022), 433 s." *Tanım Tenkit Teori*, 1: 41-47.

Öz

"Din Eğitimi" geçmişten günümüze kadar çeşitli tartışmaların, araştırmaların ve deneyimlerin sonucunda belli bir noktaya gelmiştir. Yazar, kitabında neticelenmiş bir çok konuya yer vermekle birlikte geliştirilmesi gereken konuları açıkça kaleme almıştır. Dini ciddiye alma duygusuyla oluşturduğunu belirttiği "Din Eğitimi" kitabında; gelecekle ilgili kaygılarını belirterek okuyucularına farkındalık kazandırmıştır. Geçmişten günümüze yaşanan değişimlere, konuların içeriklerine uygun olarak değinmiştir. Çeşitli araştırmalar ile zenginleştirdiği yazılarına ek kaynaklar belirterek öğrenmeleri derinleştirmeyi hedeflemiştir. Kendine has başlıklarıyla ön plana çıkan kitabın içeriği incelendiğinde on dört haftalık akademik döneme uygun olarak tasarlandığı gözlemlenmektedir. Yazar kitabında din eğitimi ilgilendiren bir çok konuya yer vermiştir. Kitapta Türkiye'deki din eğitimi çalışmalarının ön planda olduğunu söylemek mümkündür. Ülkemizde din hizmetlerinin nasıl anlaşıldığına, bu alanda neler yapıldığına, İmam- Hatip okulları ve Diyanet İşleri Bakanlığı gibi dini kurum ve kuruluşlarda verilen eğitime ve bu eğitimlerin alanlarına, kurumlarda verilen din eğitimi programlarının içerikleri ve bu içeriklerde yapılması gereken düzenlemelere, ülkemizde din eğitimi adına yapılan uygulamaların neticelerine, geçmişten günümüze bu alanda yapılan veya yapılması amaçlanan din eğitim faaliyetlerine, alanla ilgili tartışmalara ve bu tartışmalar çerçevesinde yazarın görüşlerine yer verilmektedir. Din eğitimi alanını objektif bir bakış açısı ile değerlendiren, tartışmaya açan yazar, ele aldığı konuları bu eğitimin en verimli olabilmesi için bir çok başlıkta incelemiştir. Okuyucuya da sorular sorarak veya tartışalım etkinlikleri kullanarak konuya dahil etmiştir. Sonuç olarak bu kitap lisans öğrencilerinin inceleyebileceği, alanla ilgili tartışılan konulara bakış açısı kazandıran, uygulanan yöntemlere karşı farkındalık oluşturan aynı zamanda "Din Eğitimi" ile ilgili akademik bilgilerin, güncel hayattaki karşılığını da yorumlayarak günümüzün fotoğrafını çekmeyi hedefleyen faydalı bir kitap olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Eğitim Yaklaşımları, Din Eğitim Kurumları, Din Hizmetleri, Yaygın Din Eğitimi.

Tarihin en eski topluluklarından itibaren dinle ilgili herkesin uzmanlık içermeyen bir fikri olagelmıştır. Din ile ilgili konuşmanın, fikir üretmenin dini ciddiye almak olduğu düşünülse de uzman görüşü olmayan bir çok fikir ve düşünce dinden uzaklaşmaya, değersizleştirmeye kadar varmıştır. Bu kitap üzerinde yaşadığımız kültürü merkeze alarak ortaya çıkmış düşünceleri içermektedir. Önsözde din eğitimi hakkında konuşmanın, dini ciddiye almak olduğunu vurgulayan yazar, kitabında bulunan düşüncelerin “Dini ciddiye alma ” genel yaklaşımı açısından değerlendirmeler yaparken ortaya çıktığını belirtmiştir. Arka kapak da kitabın yazım amacı, din eğitimi olgusunu tüm boyutlarıyla geçmişten günümüze uzanan bir çizgide değerlendirmeyi hedeflediği yazar tarafından açıkça ifade edilmektedir. On dört bölümden oluşan “Din Eğitimi” kitabı akademik ders dönemine uygun şekilde 14 bölüm olarak planlanmış, alanda tartışılan, bir çok konuyu ele almıştır. Kitap başlıkları; Din Eğitiminin Tarihiçe-i Hayatı veya Türkiye’de Din Eğitiminin Serencamı, Hangi Kavramlarla Konuşuyor, Nasıl Anlıyoruz, Din Eğitimi ve Bilimsellik, Din Eğitimi Hakkı ve Karşı Çıkanların Hukuku, Din Eğitime Nasıl Yaklaşalım? Yapılandırmacı mı istersiniz, Çoğulcu mu olsun?, Teoloji Bize Ne Der? Din Eğitimcilerinden Ne Bekler?, Din Eğitiminin Amaçları Nasıl Belirlenir? Birey mi Toplum mu?, Din Eğitiminin Hâkimi Kim? “Disiplinden Disiplinler Arasılığı”, Okulda Din Eğitimi: Program Alternatifleri, Türkiye Din Eğitimin Ana Akımı: İHL Liseleri ve Öğretim Programları, Cami Merkezli Din Eğitimi Etkinliklerinde Yeni Kavramsallaştırmalar, Geleneksel Din Eğitiminin Tarihsel Mekanı: Cami ve İrşat, Din Eğitime Öğretmen Yetiştirme ve Dini Yüksek Öğretim, Din Eğitiminin Geleceği başlıklarından oluşmaktadır. Bu başlıklar incelendiğinde bu kitap özgün başlıklara yer vermiştir. Örneğin “Din Eğitimi Hakkı ve Karşı Çıkanların Hukuku, Teoloji Bize Ne der? Bizden Ne Bekler? Din Eğitime Öğretmen Yetiştirmek ve Dini Yüksek Eğitim, Din Eğitiminin Geleceği gibi başlıklar ön plana çıkmaktadır. Kitabın tüm bölümlerinde alt başlıklara yer verilmesi bölüm içerisindeki bütüne bakışı sağlamış ve okuyucunun kitabı kolaylıkla takip etmesinin önü açılmıştır. Yazar, önemli gördüğü kavramları, ilgi çekici tasarımlar ve anekdotlar içerisinde, italik yazı stiliyle okuyucusuyla paylaşarak, metinde okuyucunun dikkat etmesi gereken yerlere de işaret etmektedir. Kitap, açık ve anlaşılır bir üslupla okuyucuya sunulmuştur. Yazar, Din Eğitimi Bilimi’ne ait kavramların kullanılması hususunda doğru ve yerinde kullanmaya gayret etmiştir. Bu kavramlar öğrencilerin kelime dağarcıklarını geliştirecek niteliktedir.

Yazar her bölümün sonunda zihin haritası, 3 N tablosu ve ileri okumalar bölümlerine yer vermiştir. Kitap bu kısımlarıyla kendi alanında yazılan benzer ders kitaplarından olumlu yönde ayrılmıştır. Yukarıda başlıklarını sıraladığımız kısımlarda bölümü özetleyen, amaç edinilen bilgi başlıklarını vurgulayan zihin haritaları, konunun bütüncüllüğünü sağlamıştır. Okuyucuya farkındalık oluşturmak istediği konuları 3N tablosuyla (“Neler Biliyordum” “Neler Öğrendim” “Neler Bilmek İstirdim”) özetlemiş ve bölümleri okurken kitabın oluşturduğu bakış açısını görünür kılmıştır. Yine bölüm sonlarında yer verdiği, bölüm hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyenlerin başvurabileceği “İleri Okumalar” kısmı bulunmaktadır. Aynı zamanda bu kısım kaynakça olarak belirtilen çeşitli makaleler ve araştırmaların hiyerarşik biçimde listesini içermektedir. Bu alanda dikkat edilecek husus okuma listesini hangi kriterler çerçevesinde kategorize ettiğini paylaşmamıştır. Bunun yanında okuma listesine daha detaylı bakıldığında liste içinde sadece (www.ifam.org.tr – www.ismailagadernegi.org.tr) internet adresleri verilmiş, bu adresler üzerinden nasıl bir ileri okuma yapılacağı açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu kitabın kaynakçasında da klasik kaynaklara hiç atıf yapılmamıştır. Arapça ve İngilizce kaynaklara da pek yer verilmeyen çalışma Türkçe literatür açısından ise oldukça zengindir.

Nurullah Altaş, eserinin giriş bölümünde “Din Eğitiminin Tarihiçesi” konusuna ve kitabında yer vereceği, konu edineceği kavramları açıklamaya, kitabın sonunda ise “Din Eğitiminin Geleceği” başlığı altında genel bir değerlendirmeye yer vermiştir. Bir çok kitapta

dipnot kısmında gördüğümüz kaynak belirtmeler bu kitapta metin içi referans yöntemi ile kullanılmıştır.

Kitabına ülkemizin din eğitiminde yapılmış veya yaşanmış tarihi ve güncel gelişmeleri kısaca açıklamaya çalışan yazar, din eğitiminin varlığının veya yokluğunun nelere sebep olacağına, ülkemizde hangi çerçevede bu dersin verildiğine, ders içeriğinde nelerin göz önünde olduğuna, bu eğitimin topluma ne gibi faydaları olduğu gibi bir çok konuya değinmiştir. Burada konular arası geçişler de zaman zaman konudan uzaklaşır gibi görünülse de bu durumun okuyucunun ilgisini ve dikkatini toplama konusunda olumlu etkileri olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin; “İmparatorluktan Cumhuriyete Türkiye’de Din ve Din Eğitimi” başlığında geçmiş ile ilgili değerlendirmelere yer verilirken bir sonraki başlıkta “Türkiye’de İslam ve Müslümanlar” başlığı açılmış diğer konudan ayrı araştırmalara ve günümüz alevililiğin problemleri gibi konulara yer verilmiştir. Daha sonra ilk başlığın devamı niteliğinde konuları içeren, geçmiş dönem değerlendirmelerine ve eğitimine yer veren “Türkiye’de İslami Eğitim” başlığına yer verilmiştir.

Dinin, insana sorumluluk yükleyen kurumlardan biri olduğunu vurgulayan yazar, kitabının ilerleyen sayfalarında sık kullanılacak ilahiyat, değerler eğitimi, eğitim, din eğitimi, din eğitimi bilimi gibi kavramları ikinci bölümde açıklamış ve bu kavramlarla ilgili çeşitli güncel meseleler ve tartışmaları okuyucuya durum değerlendirmeleriyle sunmuştur. Bu ifadeleri açıklarken iyi bir din eğitimcisinde olması gereken vasıfları ve din eğitimi biliminin gelişimini etkileyebilecek olumsuzluklara kısaca değinmesi oldukça ilgi çekici olmuştur. Aynı zamanda bölümün başında anasınıfı öğrencilerine Kur’an-ı Kerim dersi verilmesi ile ilgili bir örnek olaya yer verilmiştir. Bu örnek olayın etkili olduğu ama konununun ilk başta değil de örnek olaya atıf yapıldığı ilgili alanda yer almasının bütünlük açısından daha faydalı olacağı söylenebilir.

Bilim ve dinin arasında bir çatışma bulunduğunu üçüncü bölümde belirten yazar, bu çatışmanın sebebini bilimin din üretmeye çalışması, dinin de bilim gibi davranmaya çalışması olduğunu belirtmektedir. Kitapta din ve bilimin birbirlerinin alanını kabul ederek ve asıl amaçlarının farkına vararak bu çatışmanın üstesinden gelebilecekleri açıkça ifade edilmiştir. Bu çatışmalardan etkilenen öğrencilerin bilim ve din üzerinde yaşadıkları bilişsel çatışmaları en aza indirebilmek için önerilerde bulunmakla birlikte din eğitimi ve bilim eğitiminin aynı çatı altında olmasının faydalı olabileceğini belirtmiştir. Din eğitiminin bilimsel eğitimi desteklediği gibi bilimsel eğitimin de din eğitimi destekleyebileceğinin altı çizilmektedir. Özellikle bilimin ön plana çıkardıklarını tefekkür etmek insanın Allah’a hayranlığını arttırdığı, O’na(c.c) saygıyı güçlendirdiği vurgulanmıştır. Birçok bölümde olduğu gibi bu bölümde de satırlar arasına yerleştirilen karikatürler ile yazar, bilim ve dinin birbirlerinin yerine almaya çalıştığı alanları okura sorması, konu ile ilgili haber ve araştırma verilerine yer vermesi okuyucunun dikkatini çeker niteliktedir.

Dördüncü bölümün içeriği incelendiğinde, bazı konuların birinci bölümün devamı niteliğinde veya tamamlayıcı nitelikte olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu kopukluğun engellenebilmesi için başlıkların bulunduğu bölümlerin yeniden yapılandırılması veya birbirine atıf yapması faydalı olabileceği okuyucunun aklına gelmektedir. Örneğin bazı başlıkların aynı bölümde ele alınabileceği gibi dördüncü bölümde yer verilen “Din Özgürlüğünün Geçmişi, Ülkemizde Din Öğretiminin Yasal Dayanakları” gibi başlıkların birinci ve ikinci bölümlerin konularına uyumlu olabileceği göz önünde bulundurulabilir, konu başlıklarında hiyerarşiye dikkat edilebilir. Bu değişmelerin sağlandığı varsayılsa kitabın dördüncü bölümüne kadar birbirini tamamlayıcı bilgilerin verilmesi tartışılan konuların derinleşmesine olanak sağlamıştır.

Nurullah Altaş, dördüncü bölümde “Din Eğitimi Hakkı ve Karşı Çıkanların Hukuku” başlığından yola çıkarak din özgürlüğünün Osmanlı medeniyetinde büyük öneme sahip olduğunu bu konuda Osmanlı devletinin çok kültürlü anlayış sergilediğini açıkça belirtmiştir.

Din özgürlüğünün çeşitli ulusal ve yerel yasalara dayandığını aktaran yazar, tehdit içeren görüş veya yapılanmalara karşı getirilmesi gereken bazı sınırlamaları sebeplerle açıklamıştır. Aynı zamanda inanç özgürlüğünün laiklikle ilişkisini çeşitli ülkeler bazında ele almış ve laikliğin din eğitimine engel teşkil etmediğini vurgulamıştır.

Beşinci bölümde eğitim, programlar ve yeni yaklaşımlar kavramlarının ön planda olduğu dikkat çekmektedir. Eğitimin amaç, içerik, süre, yöntem ve değerlendirmelerden oluştuğunu belirten yazar, eğitimin amacına değinmeden yönetime değinmiştir. Bunun sebebinin, belirlenecek yöntemin amaç ve içerik belirleme üzerinde etkisi olduğunu belirterek ifade etmiştir. Bölümün ilerleyen sayfalarında ise yapılandırmacı yaklaşımın öğrenme süreci üzerindeki etkisi ve bu yaklaşım ile ilgili kısa bilgiler yer almaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımın din eğitimini olumlu etkileyebileceğini araştırma ve görüşlerle destekleyen yazar, eğitim kitaplarında bulunan bazı olumsuz örneklerin sebebinin bu yaklaşımın din eğitiminde kullanılma imkanına dair tartışmalara dayandırmıştır. Bu kitapların yapılandırmacı yaklaşımı uygulamak isteyen öğretmenler önünde bir engel olduğunu belirtmiştir. Dördüncü bölümü “Dini Çoğulculuk” başlığı ile bitiren yazar, beşinci bölüme çoğulculuk anlayışına yer vererek devamlılık sağlamıştır. Çoğulculuk ve kapsayıcılığın küreselleşmenin bir neticesi olduğunu ifade eden yazar, bu yaklaşımların tehditlerini ve faydalarını gözlenebilir nitelikte aktarmıştır.

Teoloji nedir? Din Eğitiminin Teolojisi Nasıl Oluşur? başlığı taşıyan altıncı bölümde yazar, dinin kişinin duygusal dünyasına etkisinin önemini vurgulamıştır. Anlatılan dini olaylardaki hisleri aktarmaktan uzak salt bilginin olguyu anlamamıza yardım etmeyeceğini ise açıkça vurgulamıştır. Dini içeriden anlama olarak ifade ettiği bilgiyi içselleştirme sürecini ustalıklı aktaran yazar, diğer inançlara karşı empati ve saygı duygularının önemini hatırlatmaktadır.

Yedinci bölümde din eğitiminde toplumsalcılık ve bireyselleşme üzerinde duran Nurullah Altaş, din öğretiminin Türkiye’de yaşadığı toplumsal ve bilimsel değişimleri a. Din anlayışındaki değişim ve dönüşüm, b. Eğitsel dönüşüm, c. Din eğitimi için anlayış inşa etme gibi üç başlıkla değinmiştir. Bu bölüm net bir şekilde program geliştirmenin amaç belirlemekle başladığını ifade etmekle birlikte amaç belirlenirken toplumu dışlamayan, bireyi merkeze alan, öğrencilerde din hakkında düşünme ve anlayış geliştirmenin önemi açıklanmaktadır.

İlk bölümlerin aksine altıncı bölümden itibaren birbirini tamamlayıcı ve açıklayıcı başlıkların arka arkaya olması sekizinci bölümde de göze çarpmaktadır. Bu bölümde okuyucuyu farklı dönemlerde yaşamış İslam eğitimcilerinin, eğitimin içeriğine dair görüşlerini sunduğu tablo karşılamaktadır. Günümüzde ise dini ciddiye almanın, ancak ortaya konulan iddianın gerçekliğini tartışarak veya değerlendirerek olabileceği üzerinde durmuştur. Din eğitiminin içeriğinde salt bilginin olup olmaması karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmayı din eğitiminin içerik ölçütünün dini düşünmeye, hissetmeye, eleştirel bakış açısına sahip olmaya yöneltmesi gerektiği gibi satırlar takip etmiştir. Yazar’ın düşüncelerini farklı teori, görüş ve sosyal medyadan alınan mesajlarla desteklemesi etkileyici olmuştur.

Dokuzuncu bölüme bir yanlış anlaşılardan yola çıkarak ele alan yazar, okul öncesi din eğitimi ve ilköğretim ilk üç sınıftaki din derslerinin mutfağında disiplinlerarası yapının tam manasıyla anlaşılmadığını söylemektedir. Bu kitap da din eğitiminin diğer disiplinlerle bir arada olunmasının bilim ve din arasında bir köprü olacağı ve öğrencilerin dine olan güvenlerini tazeleyeceğini belirtilmektedir. Ülkemizdeki din eğitimi sisteminde yaşanan aksaklıkları dert edinen yazar, okuyucuyu sorun ve soruların cevaplarını aramaya sevk etmekle kalmıyor çözüm önerisi de sunuyor. Bu öneri, din dersinin programların içinde bağımsız bir disiplin olarak yer almasıyla birlikte diğer disiplinlerden de yararlanması olarak ifade edilebilir. Kitabında özetlemek veya anlaşılmasını istediği her konuya yaptığı gibi aklında resmini çizdiği program önerisini tablo haline getirmesi, yazarın aktarım kabiliyetini görünür kılmaktadır.

Kitabın son beşinci bölümünde din eğitimi faaliyetlerinde bulunan kurumlar, bu kurumlarda yapılan görevler ve imam-hatip liselerinin öğretim programları ile karşılaşmaktayız. Yazar, dini kurumlar hakkında yaşanan tartışmaları, problemleri, önerileri ve bu kurumların amaçlarını bazı kriterler çerçevesinde değerlendirmiştir.

Elimizde bulunan kitabın onuncu bölümündeki ifadelerle göre İmam-hatip liselerinin tarihi Osmanlı'nın son dönemlerine denk gelen, Daru'l-Hilafe medreselerine dayanmaktadır. Günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı yeni program anlayışını beceri ve değer temel ilkesi olarak belirlemiştir. İmam-hatip lise ve ortaokulların programları bu minvalde ele alındığı MEB tarafından söylenmektedir. Nurullah Altaş'ın, bu programların tam manasıyla istenileni aktarıp aktarmadığı hakkında endişeli olduğunu ve programların tekrar gözden geçirilmesini faydalı bulduğunu söylemek doğru olur. İmam-hatip liselerinin amaçlarını ayrıntısıyla değerlendiren yazar, bu amaçlardan yola çıkarak beklentilerini ve geliştirilmesi gereken ifade veya uygulamaları belirtmiştir. Yazar, bu okulların genel amaç belirleme çalışmasını yaparken, öncelikli olarak Milli eğitim sisteminin genel yapısı içerisindeki yerinin belirlenmesi, sonrasında amaç belirlemenin yapılması önerisinde bulunmuştur. İmam hatip lisesi programlarının öğretim yaklaşımının “yapılandırıcılık”, amaçlanan becerilerin ise araştıran sorgulayan, bilgi teknolojilerini kullanan, bireysel farkındalık sahibi, mesleki yeterliğe sahip, dini metinleri anlayan ve yorumlayan, iletişime açık, kültürel farkındalığa sahip, problem çözebilen, sosyal becerileri yüksek, dinin sabit ve değişken unsurlarını ayırabilme olduğu belirtilir. Bununla birlikte genel amaçlarda ifade edilen “müsamahakar ama tavizsiz” gibi ifadelerin içerikle çeliştiğinin altını çizen yazar, içerik ve amaçlarda nelerin çıkarılması gerektiğini veya temel problemin program içerisindeki bir çok dersin birbiriyle örtüştüğünü ifade ederken açıklayıcı bir dil kullanmıştır. Yazar, genel sorunların ise ders kitaplarındaki tek düzeliğin son bulması, öğrencinin katılımının yüksek olduğu, eğitimin sistem ve sınav üzerine kurulmadığı, sanatın eğitime dahil edildiği ve belkide en önemlisi ailelerin öğretim programının bir parçası haline gelmesiyle son bulacağı gibi bütüncül bir bakış açısıyla çözümün imkanını vurgulamıştır.

Kitabın on birinci bölümünde ise yazar, din hizmetleri kavramının ülkemizde nasıl algılandığı hakkında öz ve etraflı bilgilere yer verirken ibadethane merkezli din hizmetini geçmiş ve günümüzde toplumu anlama ve şekillendirme üzerinde ciddi bir etkisi olduğunu incelemeler çerçevesinde ele almıştır. Bu bölümde Diyanet'in hizmet alanlarının etrafıca ele alındığı okuyucunun dikkatini çekmektedir. Bölümlerde fayda sağladığını gözlemlediğimiz problem ve öneriler alanlarına din hizmetlerinde de yer vermeyi ihmal etmeyen yazar, güncel sorunlara karşı çözüm önerisi sunmuştur.

Din eğitimi alanını bir çok bakış açısı ile değerlendiren, tartışmaya açan yazar ele aldığı konuları bu eğitimin en verimli olabilmesi için bir çok başlıkta incelemiş okuyucuya da sorular sorarak veya tartışılabilir etkinlikleri kullanarak konuya dahil etmiştir. Her öğreticinin sanatkar olduğunu var sayarsak yazarın bu sanatkarın eğitimini de ele almasını doğru bulmaktayız. Yazar, on ikinci bölümde din eğitiminin çeşitli kurumlarda verilmesiyle birlikte bu eğitimi gerçekleşmesine öncülük eden öğretmenlerin yetiştiği yüksek okullara dikkat çekmiştir. Tarih boyunca eğitimin nerede verilmesi gerektiği gibi bilgileri ayrıntılarıyla aktarmış bu tartışmaların sebebinin “yetersizlik” olduğunu kabul etmemiştir. İlahiyat ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlik bölümlerinde öğrencilerin başarıları ile ilgili yapılan araştırmalarla da görüşünü desteklemiştir.

Elimizde bulunan “Din Eğitimi” kitabının sonuna yaklaşırken, on üçüncü bölümde dini yüksek öğretimlerin öğretmen yetiştirmekte olumlu olumsuz yönlerini değerlendirmekle kalmayıp geleceğin eğitimi için nelerin yapılması, hangi alanların üzerinde durulması, günümüzde kullanılmaya başlanan “uzaktan eğitim” programlarına bakışın ne olması gerektiği,

gelecekte karşı karşıya kalacağımız olumlu olumsuz sistemler hakkında genel değerlendirme yapılması okura merak duygusu, heyecan, esere ise zenginlik katmıştır.

Son bölümde, kitabın içeriğini okumaya başlamadan önce inceleyen bir kişinin merakla beklediği bir başlık yer almaktadır; Din Eğitiminin Geleceği.

Eğitim üzerine etki eden değişkenlerin sürekli araştırılması ve değerlendirilmesi din eğitimi alanını daha nitelikli hale getirecektir. Değişime açık olmak gibi yetkinliklerin süreci iyileştireceği yazar tarafından ön görülmektedir. Yazar, Türkiyede ki din eğitimi incelendiğinde ötekileştirici bir yöntem kullanıldığı bu dil ve üslubun çatışmaların önünü açtığını belirtmektedir. Aynı zamanda erkek egemen bir din anlayışından çıkılmasının, dinin yetişkinlere hitap ettiği vurgulanarak dikkat çekilmiştir. Dini alanın genişlemesiyle birlikte dine karşı bir çok sorun ortaya çıkmıştır. Bu sorunlar karşısında din eğitiminin üstlendiği rol, değer aktarmak veya bilgiyi muhafaza etmek değil, bunları geliştirebilecek, inşa edebilecek becerilere sahip bireyler yetiştirmek olmalıdır. Burada öğretmenler ise öğrencisinin gözünde değerli olabilmesi için ona bilgiyi vermesi değil, bilgiye ulaşma yollarını göstermesi, öğrencilere öğrenme sorumluluğu vermesi gerektiği yazar tarafından belirtilmiştir. Kitabını bitirirken günümüz öğrenci bakış açısını aktaran yazar, din eğitiminin bu bakış açısına göre şekillenmesi gerektiğini hissettirmektedir.

Yazar son bölümde de yanlış bulduğu ve değiştirilmesi gereken tutum ve davranışlara açık ifadelerle değinmiş, alternatif öneriler sunmuştur. Dünya çapında yapılan araştırma sonuçları amaçlanan düşünce aktarımını derinleştirmiştir. İlk bölümlerde, bölümlerin birbirine atıf yapabileceğini belirtmiştik son bölümlerde ise başka bölümlere veya konu başlıklarına atıf yapılmış bu da bölümler arası bütünlüğü sağlamıştır.

Kitabını kaleme alırken günümüz güncel meselelerine, geçmişin tartışmaya açık konulara hakim olduğunu açıkça hissettiren yazar, çeşitli polemikler hakkında okuyucuya bakış açısı kazandırmıştır. Bu kapsamda kitap yazılma amacını destekler niteliktedir. Getirdiği önerilerle, tartışılan konulara açıklık getirmesiyle din eğitimi alanına hizmet ettiği açıktır. Bu kitap ders kitabı niteliği taşımakla birlikte diğer “Din Eğitimi” kitaplarını derinleştiren veya o kitaplarda yer verilen konuları güncel bakış açısıyla değerlendiren faydalı bir kitap olduğunu söylemek gerekmektedir.

Alışıl gelmiş din eğitimi kitaplarından anektodlar, zihin haritaları, ileri okumalar bölümleriyle farklı bir formda olduğu gözlemlenmiştir. Yazarın aktarmak istediği konuyu kimi zaman doğrudan kimi zaman anlamayı kolaylaştırmak için örnekler, tablolar üzerinden açıklamaya çalışması kitaba verilen özeni ve gayreti açıkça sergilemektedir. Verilen özen, yerinde ve anlaşılır tabloların, karikatürlerin, gazete haberlerinin veya araştırmaların amacına hizmet etmesiyle birlikte konunun özümsemesine olanak sağlamıştır. Bununla birlikte bazı fotoğrafların çözünürlüklerinin net olmama problemi göze çarpmıştır.

Kitap dil ve anlatım özellikleri açısından ele alındığında, zaman zaman uzun cümlelerin kullanıldığı bazen de cümle içlerinde gereğinden fazla bağlaçlara yer verildiği görülmektedir.

Önemli gördüğü sorunlara verdiği cevapları çerçeveler içerisinde tekrar belirtmekte olan yazar, kimi okuyucuya tekrara düştüğü izlenimini verse de konunun önemine vurgu yaptığı da anlaşılabilir. Aynı şekilde yazarın sorduğu sorular da okuyucuyu konuyu düşünmeye ve farkındalık geliştirmeye sevk etmektedir. Kanaatimizce bu kitap geçmişten günümüze din eğitimi olgusunu inceleyerek ve değerlendirerek yazılma amacına hizmet etme kabiliyetine sahiptir.